

UDK 783:726.6 (497.12 Ljubljana)
"1800/1810"Janez Höfler
LjubljanaGLASBENA KAPELA LJUBLJANSKE STOLNICE
1800 - 1810

Glasbena kapela ljubljanske stolnice, ki ji je volilo leta 1701 resigniranega in leta 1716 v srednjeitalijanskem mestu Perugia umrlega škofa Žige Herbersteina omogočilo, da se je razvila v najpomembnejše poklicno glasbeno telo slovenskega zaledja v obdobju baroka, je v zadnjem desetletju 18. stoletja doživela pomembne spremembe, ki jih je sprožila želja njenih predstojnikov, da bi se prilagodila novim zahtevam glasbenega klasicizma in klasike.¹ Četudi reformna prizadevanja niso v celoti prinesla pričakovanega rezultata, saj se ni posrečilo ustanoviti posebnega kapelniškega mesta, ki bi ji šele zagotovilo potrebno profesionalno trdnost in širino, je tedaj kapela dobila vokalno-instrumentalno sestavo, ki je ustrezala zahtevam klasičnega cerkvenoglasbenega repertorija: organist, dva prva violinista, trije drugi violinisti, violonist oziroma kontrabasist, dva flautista oziroma oboista in dva trobentača oziroma hornista ter štiri pevce. Od konca leta 1795 do začetka leta 1799 je mesto organista zasedal pomembni glasbenik in skladatelj Franc Jožef Benedikt Dussik (Dussek, Dusík).² Ta sestava, ki je dokumentirana za leto 1792, se je kasneje le nebitveno spreminjala. Leta 1796 je mesto enega violinista imel violončelist, oba oboista sta občasno igrala violino, eden od hornistov je poleg violine prevzemal tudi fagot.³ Leta 1800, ko je za orgle sedel Anton Höller, se je pevcem pridružila sopranistka Jožefa Zazula, sorodnica zdravnika Kogla, enega od soustanoviteljev Filharmonične družbe. Še naprej je kapelo vodil, čeprav ne v smislu kapelnika, Friedrich Wilhelm, bivši cistercijanec, za katerega gradivo pravi, da je bil organist in da je obvladal vse vrste strunskih instrumentov. Basist Janez Bettscheider (Bittscheider), ki je že dve desetletji deloval kot "sukcentor" ob reformi leta 1790 ukinjene stolnične šole,

- 1 Gl. o tem D. Cvetko, *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem II*, Ljubljana 1959, str. 31ss, in J. Höfler, *Tokovi glasbene kulture na Slovenskem od začetka do 19. stoletja*, Ljubljana 1970, str. 83ss.
- 2 J. Höfler, *ib.*, str. 86 in 87s, in D. Cvetko, *ib.*, str. 70ss.
- 3 KAL, *Ekshibicijski protokol VIIIa*, str. 307. Tu se kot tenorist pojavlja tisti bivši cistercijanec Karl (Wolf), ki je z Wilhelmom po razpustitvi stiškega samostana prišel v stolno kapelo (prim. D. Cvetko, *ib.*, str. 31).

je še leta 1800 ohranil tradicionalno nalogo, da je poučeval deške pevce.⁴

V obdobju, ki mu posvečamo pričujočo razpravo, je glasbena kapela ljubljanske stolnice dosegla, kajnak ne z lahkoto in ne v celoti, kakovostni vrh v smislu reprodukcije, značilne pa obdobje glasbene klasike. Na osnovi zajetnega svežnja aktov, ki so šele nedolgo tega po preureditvi nadškofijskega arhiva prišli v ponovno evidenco in ki jih je mogoče dopolnjevati z ekshibicijskim protokolom stolnega kapitlja,⁵ je mogoče zasledovati sleherno spremembo v njeni sestavi in delu in si zgraditi še kar zanesljivo podobo o njeni vlogi v okviru glasbenega življenja v Ljubljani. V zadanem okviru se seveda ne moremo spustiti v sleherno nadrobnost. Želimo pa pokazati na najpomembnejše momente, brez katerih ostaja zgodovina glasbene umetnosti tega časa na Slovenskem okrnjena.

Morda le slučajno, morda pa vendarle simptomatično uvaja to obdobje ljubljanske stolnične kapele namestitev novega organista. Po tem, ko je Franc Dussik - to je bilo konec leta 1798 - podpisal pogodbo z gledališčnikom Georgom Schanttrochom za sodelovanje, je organistovsko mesto ostalo nekaj časa vakantno, posle organista pa so izvrševali razni ljudje, med njimi tudi stolnični violinist Avguštin Hirsch in Jožef Niklič.⁶ 12. maja 1800 so za organista nastavili Avstrijca Antona Höllerja, ki pa se je tačas mudil v Benetkah in se je kljub nadškofovi osebni intervenciji prikazal v Ljubljani šele v začetku septembra.⁷ Z njim je stolnica vsekakor dobila veččega glasbenika in skladatelja, ki je na tem položaju vztrajal vse do smrti leta 1826. Ob Höllerjevem nastopu je kapela imela naslednje člane: violiniste Antona Ruffattija, Jožefa Schwertnerja, Franca Skarnizla in Avgušтина Hirscha, oboista in flavtista Jožefa Wagnerja in Janeza Schedwyja, hornista Jožefa Moritza in Antona Nikliča, sopranistko Zazulovo, diskantista Janeza Rojca, altista Filipa Gnezdo, tenorista Karla Wolfa in basista Janeza Bettscheiderja.⁸ Na že prej izpraznjeno mesto kontrabasista Vencija Schmutzerja se je 9. novembra 1800 javil

4 KAL, Ekshibicijski protokol VIIIA, str. 326f.

5 Akti neuvrščeni v KAL, fasc. 366, ekshibicijski protokol prav tam, VIIIA, za leta 1790-1814 (v nad. skrajšano EP).

6 Četudi je Dussik že od leta 1790 deloval v stolnici (to je razvidno tudi iz njegovega pisma v KAL, fasc. 366, št. 604), ni takoj po **Trškovi** smrti nastopil službe organista, kot sem prvotno domneval (Tokovi, str. 86). 23. jan. 1799 je bil kapitelj celo pripravljen, da se vda v Dussikovo odsotnost do velikega tedna, če le-ta poskrbi za namestnika. Ker pa je medtem zvedel, da traja Dussikova pogodba s Schanttrochom vse v leto 1801 (to je namreč skladatelj skrival), se je tri dni kasneje odločil, da ga odpusti (ib. št. 604, 609, 613; EP, str. 220ss). Dussik se je s Schanttrochom pogodil z namenom, da si izboljša gmotno stanje, seveda v pričakovanju, da bo obdržal organistovsko mesto. Da se ni mogel sporazumeti s kapiteljem, sta bila bržčas kriva nadškof in njegov direktor Willhelm (prim. ib., št. 612). Iz nemilosti ga ni rešila niti prošnja njegovega tasta Ludvika Hockeja, kordonskega računovodje (ib., 639). Ob odpustitvi je Dussik za plačilo odstopil stolnici svojih šest maš in en ofertorij (ib., 622 in 623). Za Hirscha in Nikliča gl. ib., 604, 754 in 880.

7 Ib., št. 864, 865, 869, 878 in 879. Höller je bil izbran za organista po priporočilu direktorja Willhelma (ib., št. 848) in dokončno potrjen 9.

oboist Paolo Sandrini iz Gorice, z atestatom goriškega stolnega kapelnika Venčeslava Wratnija.⁹ Sandrini je postal prvi oboist, Wagnerja so pomaknili na mesto drugega oboista, Schedwyja pa predstavili na zadnji violinski pult. Personalno stanje iz leta 1801, ki razkriva te spremembe,¹⁰ navaja še enega violinista in violista, Urbana Schielta, vendar brez plačilne obveznosti.

Kot se bo v nadaljevanju pokazalo, je reforma leta 1790 stolni kapeli sicer prinesla standardno klasično vokalno-instrumentalno sestavo, ni ji pa mogla zagotoviti redne zasedenosti glasbenikov in kontinuiranega dela. Vzrokov za to je bilo več. Bili so deloma subjektivne narave, v slabši usposobljenosti posameznikov, deloma pa tudi objektivne, saj je bilo kapeli na voljo premalo denarja za ustrezno nagrajevanje glasbenikov, kar je povzročalo fluktuacijo nadarjenjših ljudi in se izrazilo v nemoči upraviteljev kapele nasproti njenim starejšim, ne več sposobnim kadrom. Novembra 1801 je v kapelo prišel Moriz Spring, bivši član kapele kneza Thurna-Taxisa v Regensburgu, in bil nastavljen za prvega violinista namesto Antona Ruffattija, ki je odpotoval na Dunaj.¹¹ Vzdržal pa je le eno leto in po njegovem odhodu v Pešto se 22. novembra 1802 v kapeli spet pojavi Ruffatti.¹² Konec novembra 1801 sta morala Höller in Jožef Moritz pred kapitljem opravičiti sebe in druge muzike, da so si bili od pomožnega škofa izprosili dovoljenje za večtedensko odsotnost (šli so igrati v Gradec) in prepustitev službe v kapeli substitutom.¹³ Občasno odhajanje glasbenikov iz kapele z namenom, da si izboljšajo kruh z igranjem drugega, in prepuščanje njihovega dela substitutom je moralo biti kar pogosto in kaže na njihovo neustrezno nagrajevanje. Kapitelj je ob takšnih primerih sicer moral zamižati na eno oko in se sprijazniti s stanjem, ni bilo pa to pogodu deželnemu uradu, ki je bdel nad uporabo glasbenega fonda stolnice in mu zaradi pomena stolnične kapele v deželnem mestu pa najbrž tudi vloge, ki so jo posamezni stolnični glasbeniki imeli ali ki bi jo vsaj morali

novembra.

- 8 GL. op. 4. Ruffatti, verjetno dober violinist, je za mesto prvega violinista v stolnici zaprosil 10. julija 1799 (ib., št. 678).
- 9 Ib., št. 943 in 944. Tu je potrjena naša domneva (gl. Tokovi, str. 133), da se je Wratni po bivanju v Ljubljani moral vrniti na slovensko zahodno obrobje. Da je bil Wratni ("Wrattei") leta 1783 vodja kapele prvega pešadijskega polka Zettitz, nastanjenega v Gorici, in avtor italijanske opere "L'Anno novo", navaja C.L. Curiel, *Il Teatro S. Pietro di Trieste* (1690-1801), Milano 1937, str. 157 in 171, op. 26. Dodajmo še, da se skladatelj med 1785 in 1789 pojavlja kot "Musicedirektor" v štajerskem Gradcu (W. Suppan, *Steirisches Musiklexikon*, Gradec 1962-1966, str. 659).
- 10 EP, str. 334s.
- 11 EP, št. 1975; omenimo naj, da so odložbe, vloge in pisma, ki jih je izdajal in odpošiljal kapitelj in ki so vneseni v citiranem ekshibicijskem protokolu, v prepisih zbrani v ustreznem ekspedicijskem protokolu (KAL, VIIIfb). Podatke iz tega vira navajam samo tedaj, kadar bistveno osvetljujejo in dopolnjujejo podatke iz ekshibicijskega protokola, pripomnim pa naj, da se kakršnokoli poglobljeno raziskovanje razmer med stolniškimi glasbeniki tega časa **temu ne bo moglo izogniti**.
- 12 EP, seznam glasbenikov za leto 1802, str. 402s, in št. 1263.
- 13 Ib., št. 1073.
- 14 Ib., št. 1237.
- 15 Ib., št. 1244 (18. 8. 1802).

imeti v drugih ljubljanskih institucijah, zlasti v filharmonični družbi in v deželnem gledališču, ni bilo vseeno, kakšen red je vladal v stolnici. Največ težav je bilo s sopranistko Jožefo Zazula. 7. avgusta 1802 je Zazulova zaprosila za zvišanje letnega plačila od 40 goldinarjev (vsota, sicer namenjena deškim pevcem) na 100 goldinarjev,¹⁴ in deželni urad, kamor je prišla njena prošnja v odobritev, si ni mogel kaj, da ne bi izrazil skrajnega nezadovoljstva z glasbo v stolnici.¹⁵ Bila naj bi vse slabša in slabša; "dass man selbst die gerühmte Stimme der Bittstellerin (tj. Zazulove) durch Monate vermisst hat, dass die Geigenstimmen meist sehr elend, die blasenden aber oft gar nicht besetzt sind, und die Choral-Bedienung bei den Stiftmessen beynahe ganz vernachlässigt wird". Povprašal je, kaj je kapitelj storil, da ne bi prihajalo do abstinence posameznih članov kapele in negotovega nadomeščanja njihovih partov s substituti, kar se dogaja na škodo drugih glasov v kapeli, in podobno. Posebej pa se je deželni urad znesel nad Bettscheiderjem, ki je poleg redne plače dobival 30 goldinarjev letno za poučevanje dečkov v petju, saj je močno dvomil, če Bettscheider to nalogo sploh opravlja. - Ob teh očitkih deželnega urada kapitlju najbrž ni bilo lahko. Kar zadeva slednjega, se je znal izgovoriti. Bettscheider se sicer ni mogel spomniti vseh, ki jih je v desetih letih, odkar je prejemal to nagrado, bil vzel v pouk, omenil pa jih je vendarle nekaj ("den Morack /Franz, 1796 diskantist v stolnici/, Lietner /oz. Liederer/, Glässer, Krishanig; zwen Söhne des Kramel, den Sohn des Herrn Schemerl, Weinhuber, Gnesda /Filip, 1800 altist v stolnici/, die Zazula /Jožefa/, zwen Moosische Töchter /verjetno Marija in Ana Madonin, ženina otroka iz prvega zakona/, den Xaveri Nawradil und mehrere andere, welche die Stimme verloren haben").¹⁶ O abstinenci glasbenikov je odgovarjal stolnični računovodja Janez Bastjančič, ki naj bi glasbenike izplačeval tudi tedaj, ko jih ni bilo v službi.¹⁷ Uprl se je temu, da bi moral imeti pregled nad prisotnostjo članov kapele. To naj bi bila naloga vodje kora, ki daje računovodji naloge za izplačilo in tudi v splošnem skrbi za red in disciplino v kapeli, kar pa za tedanjega "Chordirektorja" Willhelma ni mogoče reči. Glavni krivec za slabo stanje v kapeli je bil slej ko prej stari Friedrich Willhelm, ki ni zmogel bremena, ki mu jih je zadajalo vodstvo kora. 15. septembra je kapitelj menil, da ga je treba upokojiti in njegovo delo prepustiti organistu ali prvemu violinistu. Odločil se je, da nadzor nad glasbenim osebjem zaupa kanoniku grofu Gallenbergu, vodstvo ("Direktion") kora pa organistu Höllerju in mu za s tem povezane stroške (strune, manjša popravila instrumentov) k 200 goldinarjem doda 70 goldinarjev letno.¹⁸ Jožefa Zazula je bila verjetno dobra pevka in bi jo v kapeli težko pogrešali. 4. septembra je bilo s strani deželnega urada dovoljeno, da se ji letna plača poviša na 80 goldinarjev.¹⁹ Sopranistka s tem ni bila zadovoljna, saj je zahtevala več, in je 27. oktobra želela oditi, a se je 14. novembra premislila.²⁰

16 Ib., št. 1249 (25. 8. 1802).

17 Ib., št. 1248.

18 Ib., št. 1252 in 1253.

19 Ib., seznam glasbenikov za leto 1803, str. 449s. Tudi kapitelj je v pismu deželnemu uradu z dne 15. 8. 1802 pohvalil "Wohlklang und Kernhaltigkeit ihrer Stimme" (Ekspedicijski protokol, sub 15. 8. 1802).

Najpomembnejši rezultat je intervencija deželnega urada doživela v tem, da je vodstvo glasbene kapele stolnice prevzel stolnični organist Anton Höller. Četudi ta funkcija še ni pomenila kapelnikovanja v starem ali novem smislu, saj je bila bolj praktične kot umetnostne narave, je tako Höller, prejkone dober glasbenik in vešč skladatelj, dobil v roke možnosti, da poseže tudi v izvajalsko strukturo kapele in sodeluje pri vseh načrtih za reorganizacijo glasbe v stolnici. In čeravno se tudi njemu ni posrečilo, da bi jo v personalnem pogledu dokončno utrdil, je v kapeli prišlo do večjega reda in discipline in s tem je verjetno rastle tudi njena izvajalska raven.

Poleg momentov, ki zadevajo zasedbo kapele in njeno delo v okviru stolnice in cerkve sv. Jakoba, kjer je bila dolžna gostovati, se v tem času v njeni zvezi pojavlja še neko drugo vprašanje: gre za poskus deželnega urada, da v okrilju stolnice ustanovi prvo javno glasbeno šolo v Ljubljani, za poskus, ki se je rodil iz širših potreb deželnega mesta in iz spremenjenih odnosov med nosilci glasbenega dela.

Potreba po javnem glasbenem učitelju v Ljubljani se je čutila že nekaj let. Inicijativa za ustanovitev glasbene šole je prihajala predvsem s strani Filharmonične družbe, katere delo je bilo v marsičem odvisno od tega, kolikšno število usposobljenih glasbenikov ji bo v mestu na voljo. Tako je družba že leta 1800 vložila pri deželnem uradu predlog za ustanovitev javne glasbene šole v Ljubljani, ki je bil na sestanku deželnega urada, deželnega knjigovodstva, škofijskega ordinariata in Filharmonične družbe ugodno sprejet. Leto kasneje so bili stanovi pripravljeni, da izoblikujejo poseben fond za učiteljevo plačo, ki naj bi dajal 450 goldinarjev letno, vendar pa bi ta predlog moral pretresti še deželni zbor.²¹ Iz tega pa ni bilo nič, saj je Filharmonična družba v vlogi deželnemu uradu dne 8. oktobra 1803 morala ponovno spomniti na ta predlog.²² Pri tem je opozorila na propadanje cerkvene in gledališke glasbe in zaprosila, naj njena zadeva pride na naslednji deželni zbor. Kako je bilo z uradno potjo družbine iniciative, ne vemo, vendar pa ni ostala brez učinka.

Kaže, da deželni urad sprva tej zamisli ni bil naklonjen, ker je zahtevala znaten poseg v stanovsko blagajno. Določeno zvezo s tem ima tudi vloga z dne 6. oktobra 1803, v kateri je kapitelj predlagal deželnemu uradu, da uporabi pokojnino umrlega Leibingerja s tem, da ji doda še 188 goldinarjev (skupno 300 goldinarjev), za nastavitve novega basista, ki bi prevzel tudi pouk figuralnega in koralnega petja. Deželni urad je v odgovoru z dne 12. oktobra²³ tej zamisli nasprotoval, saj bi po njegovem mnenju povzročila verižno reakcijo zahtev drugih muzikov, ki po njegovem mnenju že tako in tako dobivajo več, kakor zaslužijo. Pri tem je ponovno prišlo do izraza nezadovoljstvo deželnega urada s stolničnimi glasbeniki, ki se ne podrejajo službenim obveznostim, a vendarle zahtevajo plačila, tako da za stolnično glasbo namenjeni fond, kot pravi deželni urad, dobiva bolj podobo "einer Gnadenkasse" kot "eines den wirklich geleisteten Diensten gewidmeten Bestallung-Verlages". Zato pa je kapitelj priporočil, naj skrbno pretehta sestavo kapele v skladu z

20 *Ib.*, št. 1261 in 1265. Za njeno zamenjavo sta se ponudili Marija in Ana Madonin (*ib.*, št. 1262), ki ju pozneje še enkrat srečamo v stolnici.

21 *D. Cvetko, Zgodovina II*, str. 109.

22 *Ib.*, in str. 357, op. 124.

možnostjo blagajne, naj pri tem "ne gleda toliko na deloma težko plačljivo, deloma pa v cerkvenoglasbeni službi nevpadljivo umetnost, kot na trdnost in se pri tem predhodno posvetuje s predstojniki Filharmonične družbe" ("... dabei nicht so viel auf die theils schwer zu bezahlende theils bei dem Kirchendienste aber nicht auffallende Kunst, als auf Festigkeit zu sehen, sich diessfalls vorläuffig mit den Vorstehern der Harmonischen Gesellschaft zu berathen"). Deželni urad je v resnici terjal zmanjšanje glasbeniškega osebja, pri glasbenikih pa ni želel toliko visoke kvalitete kolikor zanesljivosti in prizadevnosti v delu; kakor je mogoče med vrsticami razbrati tudi v drugih dokumentih, težave večidel niso nastopale zaradi morebitne nizke strokovne ravni glasbenikov (med njimi je moralo biti celo nekaj odličnih muzikov), pač pa zaradi njihovega svojeglavega vedenja.

Kapitelj je očitno imel trden namen, da v stolnici nastavi posebnega učitelja. To je razvidno tudi iz Höllerjeve ocene predlogov deželnega urada za zmanjšanje števila stolničnih glasbenikov, ki jo je 21. novembra 1803 izročil kapitlju.²⁴ Vendar je do vidnega premika v tej smeri prišlo šele čez dve leti. Mesto učitelja je kapitelj predvidel in njegov profil zarisal v svoji vlogi na deželno glavarstvo z dne 7. junija 1805, v kateri je zaprosil za zvečanje sredstev za vzdrževanje glasbe v stolnici; mož naj bi bil dober basist, sposoben poučevanja koralnega in figuralnega petja, poleg orgel pa naj bi po možnosti obvladal tudi druge instrumente.²⁵ Pač pa se je pokazalo, da to ni bila več samo stolnična zadeva in da si je kapitelj tega človeka še preveč predstavljal v smislu starega "sukcentorja". 30. julija 1805 je morala stolnica skleniti dogovor s Filharmonično družbo o ureditvi cerkvene glasbe; njegove vsebine ne poznamo,²⁶ a je več kot verjetno, da se zrcali v poznejšem odloku deželnega urada o delu javne glasbene šole pri stolnici. 6. januarja 1806 je dvor namreč odobril kapital za učitelja in 20. februarja tega leta je deželni urad sporočil stolnemu kapitlju pogoje za ustanovitev glasbene šole pri stolnici,²⁷ med katerimi so tudi naslednji: prispevek za učitelja iz stanovske blagajne znaša letnih 450 goldinarjev, poiskati ga je treba preko časopisja, pri tem pa se mora kapitelj posvetovati tudi z Auerspergovim inšpektorjem Webersom (gre za Florijana Webersa, ki je bil kot direktor Filharmonične družbe podpisal že omenjeno družbino spomenico iz leta 1803). Kandidata za učitelja mora izprašati Filharmonična družba, pokazati pa mora naslednje sposobnosti: v prvi vrsti mora imeti dober bas, ne manj pomembne so njegove sposobnosti v pouku figuralnega in koralnega petja, orgel in strunskih instrumentov, imeti pa mora tudi sistematično znanje v pihalnih instrumentih. Prinesti mora primerna spričevala o moralnem vedenju. Kar zadeva

23 EP, št. 1381; vloga kapitlja s 6. 10. v ekspedicijskem protokolu.

24 Fasc. 366, št. 1419 ("der ... unumgänglich nöthige Lehrer der Figural und Koral Musick"). Do zmanjšanja števila glasbenikov sicer ni prišlo, zanimivo pa je, da je Höller ta predlog napravil za primer, kot pravi sam, že stanovi, katerim "an Erhaltung des gegenwärtigen Musickpersonals bey ihrer Theater- und Pallmusick vielleicht etwas gelegen sein dürfte, sich nicht herbey lassen wollte über die bestimmte Summa bestrittene Auslagen zur Erhaltung des jetzigen

njegovo delo, je deželni urad predpisal, da mora štirikrat v tednu po dve uri brezplačno poučevati figuralno glasbo vsake vrste, in to nikoli na škodo službe v cerkvi ali ur svojih učencev na gimnaziji. Vsak torek in četrtek ob drugi uri popoldne mora imeti brezplačen javni pouk v koralnem petju. Vsak semester, to je pred veliko nočjo in pred malim šmarnom, mora imeti javne izpite svojih učencev na način, ki je v veljavi na gimnaziji, medtem ko se mora v času počitnic pouka vzdržati kot drugi gimnazijski učitelji. Njegova redna plača znaša 400 goldinarjev, stanovanje pa mu je na voljo v knezoškofijskem alumnatu. V odloku so predvidene tudi deželne štipendije za učence, ki bodo nastanjeni v semenišču in ki jih enakopravno podeljujejo stanovi in kapitelj ob nadzoru škofa, magistrata in celotne šolske direkcije.²⁸ Mesec kasneje je deželni urad privolil tudi v to, da lahko učitelj po vnaprejšnji prijavi vsako leto priredi dve glasbeni akademiji v stanovski redutni dvorani na svoje stroške in tveganje.²⁹ Pred seboj imamo torej zasnitek prve javne glasbene šole v Ljubljani, ki za desetletje prednjači pred tisto Filharmonične družbe iz leta 1816.³⁰

Zamisel ni ostala le na papirju, čeprav je do njene realizacije trajalo poldrugo leto. Prva sta se na mesto učitelja prijavila kandidata Jožef Mondl, inženir v službi grofa Bathýánija (27. julija 1806),³¹ in Jožef Gramolič (Gramolits), "musicus delectant" iz Karlovca (8. avgusta 1806 ali malo pred tem).³² Tega so verjetno že takoj izključili iz vrste možnih kandidatov, medtem ko je Mondla, tudi na podlagi mnenja, ki ga je o njem dala Filharmonična družba, kapitelj soglasno ocenil za primernega, vendar pa ga je odsvetoval deželni urad.³³ Naslednji kandidat je bil Valentin Lechner, "glasbeni direktor koroških deželnih stanov", za katerega vemo, da je bil okoli leta 1800 poklicni glasbenik v Mariboru, leta 1805 pa je postal

Personals, darauf zu bezahlen."

- 25 D. Cvetko, *ib.*, str. 1118, tam tudi navedenosti. Prepis te vloge v Ekspedicijskem protokolu, št. 741, sub 7. 6. 1805.
- 26 Samo omenja se v EP, št. 1776 (4. 12. 1805).
- 27 *Ib.*, št. 1742.
- 28 Zaradi pomembnosti objavljamo celotno besedilo odloka v dodatku.
- 29 *Ib.*, št. 1779 (28. 3. 1806), četudi vsebuje takšno določilo že citirani odlok.
- 30 Ustanovitev javne glasbene šole pri stolnici leta 1806 je bila prvič nakazana v avtorjevih Tokovih, str. 121. Iz takrat uporabljenih dokumentov (gre le za uvedbe v metropolitanskih repertorijih v NŠAL) pa narava javnosti šole, ki se kaže v tem, da je bilo delo učitelja uravnano z normami, veljavnimi v državnem šolstvu, da je moral učitelj uspeh svojih učencev javno preverjati in ne na koncu tudi v tem, da je prvo in zadnjo besedo pri njegovi nastavitvi imela Filharmonična družba z deželnim uradom, ni bila razvidna. Pomembno se zdi tudi to, da je dežela poskrbela za ustrezne štipendije in da so bili učenci, kot razkrivajo določila deželnega urada, redni učenci gimnazije. Drugače pa je treba pripomniti, da v pričujočem prispevku potek ustanovitve glasbene šole ni izčrpan in da se v citiranem in necitiranem gradivu (tu pridejo v poštev tudi arhiv Filharmonične družbe v NUK in ustrezni akti deželnega urada v Arhivu Slovenije) morda najde še kaj zanimivega in ilustrativnega.
- 31 EP, št. 1853.
- 32 *Ib.*, št. 1866 in prošnja v fasc. 366.
- 33 EP, št. 1854, 1855 in 1857.

organist pri sv. Egidiju v Celovcu; na učiteljsko mesto v stolnici se je prijavil 1. septembra 1806, z vrsto starejših spričeval iz Maribora.³⁴ 18. decembra 1806 je priporočilo zanj napisal Florijan Webers, 28. decembra je bil Lechner sprejet v službo in 24. januarja 1807 je njegov nastavitveni dekret odobril tudi deželni urad.³⁵ Vendar je Lechner, ki se je sicer bil izkazal tudi kot komponist zahtevnejše cerkvene glasbe, shranjene v glasbenem arhivu mariborske stolnice, omahoval. Verjetno se kljub nastavitvenemu dekretu v Ljubljani sploh ni prikazal, saj je 5. februarja 1807, še vedno iz Celovca, na zaupano mesto resigniral.³⁶ Tako je javna glasbena šola še dalje ostala brez učitelja. 28. februarja in 9. marca sta se javila nadaljnja dva kandidata, Vencelj Wenzel (Venceslav, Wenzel Wenzel), z atestatom "Glasbene družbe" ("Musikalische Gesellschaft") in magistrata iz česke Lipe,³⁷ in Leopold Ferdinand Schwerdt iz Weizendorfa na Spodnjem Avstrijskem. Iz drugih virov vemo, da je slednji bival v Ljubljani že leta 1806; kapiteljski zapisnik pravi zanj, da je obdarjen z basovskim glasom in da se podvrže preskušnji pri nekem gospodu Lichtu (to je verjetno knjigarnar Jurij Licht, član Filharmonične družbe), sicer pa je zanj napisal atestat za bas in koralno petje organist Höller.³⁸ Kapitelj je na seji 11. marca razpravljal o kandidatih (poleg Wenzla in Schwerdta je še vedno prihajal v poštev tudi omenjeni Mondl) in se soglasno odločil za Wenzla, ki naj bi 17. marca stopil v službo.³⁹ Malo pozneje se je tudi

- 34 *Ib.*, št. 1896 do 1903, aktov ni. Zadnji Lechnerjev dokument v tej vrsti je atestat mariborskega magistrata s 13. 3. 1805, ko je Lechner slej ko prej zapustil Maribor in odšel v Celovec. Nadaljnje nadrobnosti zanj in za druge kandidate v ekspedicijskem protokolu.
- 35 *Ib.*, št. 1936, 1956 in 1951 in še 1946.
- 36 *Ib.*, št. 1957.
- 37 *Ib.*, št. 2048 in 2049.
- 38 *Ib.*, št. 2046 in 2047, aktov ni. Iz citata v št. 2046 se vidi, da je bil prosilec star 33 let in da se je torej moral roditi okoli leta 1774. Njegov rojstni kraj je tu zapisan kot "Raizendorf".
- 39 *Ib.*, str. 667, in seznam glasbenikov 1807, str. 655s (nadrobnosti v poročilih kapitlja deželnemu uradu v ekspedicijskem protokolu, št. 887, 895, 897, z dne 17. 2., 12. 3. in 17. 3. 1807). Kapitelj je menda imel tehtne razloge, da se ni mogel takoj odločiti za Schwerdta. Zanj je menil, da ima bas in znanje v koralu, "auch ist er ohne Widerrede ein trefflicher Violoncelist", pač pa nima spričeval o dotedanji dejavnosti, razen tega, da se sklicuje na dejstvo, da je bil nastavljen za kapelnika godbe pri tukajšnjem regimentu. Tudi se še ni dal preskusiti filharmonični družbi, menda zaradi odsotnosti njenega direktorja Apfaltererja. "Seine ganze Stütze beruhet auf der Belobung, die ihm der Chordirector Anton Höller ertheilet; aber diese Belobung liefert keinen Beweis, dass Schwerdt die Gabe besitze, seine musickalischen Talente in den Schülern zu reproduzieren - noch deckt sie ihn vor den Einwürrffen, die ihm hie und da über Luftigkeit, und Lockerheit gemacht werden" (vse v ekspedicijskem protokolu, št. 895). Tudi po Wenzlovi resignaciji se kapitelj ni mogel kar tako sprijazniti s Schwerdtom in je opozarjal deželni urad, da ima kandidat v rokah samo Höllerjevo spričevalo, "aber er könnte auch nicht leicht ein anderes bringen, weil, wie er vorgiebt, man sich von Seiten der philharmonischen Gesellschaft geweigert, ihn zu prüffen, nach dem man dort die Beiseitzetzung des anempfohlenen Mondl herb empfunden hat" (*ib.*, št. 917). S Schwerdtom so bile torej težave, ne nazadnje tudi zaradi tega, ker je filharmonična družba stala na strani

Schwerdtu pokazala priložnost, da ga nastavijo v stolnici: ker dotedanji basist Jožef Went ni dobil zahtevanega povišanja plačila, je 18. marca zaprosil za odpustitev, na njegovo mesto pa se je prijavil in bil sprejet Schwerdt.⁴⁰ Pa tudi z Wenzlom kapitelj ni imel sreče; Wenzel službe zaradi **obolelosti** ni nastopil, tako da je 6. julija 1807 "Compositeur und Meister der Tonkunst" Schwerdt ponovno zaprosil "um den noch unbesetzten Musik-Lehrersdienst". Že dan zatem je v njegovo namestitev privolil deželni urad in 17. julija je Schwerdt, mesec zatem, ko je postal stolnični basist, prevzel mesto glasbenega učitelja v stolnici.⁴¹

S Schwerdtom je javna glasbena šola pri stolnici končno zaživela. 13. avgusta 1807 je novi učitelj predložil kapitlju tabelarični prikaz učencev, med katerimi je bilo 9 otrok in 8 odraslih.⁴² Za zgodovino glasbenega šolstva na Slovenskem je zanimiv podatek, da je poučeval na svojem stanovanju,⁴³ sicer pa je 2. decembra 1807 tudi deželni urad izrazil zadovoljstvo z dosedanjim tokom glasbene šole.⁴⁴

Nadrobnejšo osvetlitev zahteva tudi sama glasbena kapela. Prva leta Höllerjevega vodstva stolnične glasbene kapele se kažejo predvsem v ustalitvi stolničnih instrumentalistov. Leta 1803 so stolnični orkester sestavljali prva violinista Ruffatti in Schwertner, druga violinista Skarnizel in Schedwy (najstarejša člana kapele, katerih prizadevnost je moral Höller spričo težav z drugimi muziki posebej pohvaliti⁴⁵), oboista Sandrini in Wagner, hornista Jožef Moritz in njegov sin istega imena ter poleg starega prostovoljca Urbana Schielta še kontrabasist Avguštín Hirsch.⁴⁶ V takšni zasedbi je orkester igral vse do konca leta 1805. Težave s pevci pa so se

Jožefa Mondla in se je čutila užaljeno, ker stolnica (po nasvetu deželnega urada, gl. zgoraj) ni Mondla nastavila za učitelja. Iz dokumentov lahko razberemo, da Schwerdt že tedaj ni bil v najboljših odnosih s filharmonično družbo in da je treba ravno v njegovi "lahkomiselnosti in nestanovitnosti" iskati enega od vzrokov za njegove poznejše življenjske neuspehe.

- ⁴⁰ EP, št. 1940 (31. 12. 1806), 2067 (18. 3. 1807), 2074 (3. 5. 1807: Schwerdt prosi za izpraznjeno Wentovo mesto), 2070 (5. 6. 1807: "der anzustellende Bassist" Schwerdt dobi zastoj sobo v alumnatu).
- ⁴¹ Ib., št. 2116 (6. 7. 1807), 2134 (7. 7. 1807) in seznam glasbenikov 1807 str. 655s; poleg tega ekspedicijski protokol št. 917 (3. 7. 1807) in 925 (17. 7. 1807). Da je Schwerdt od leta 1807 do 1809 poučeval "figuralno glasbo za potrebe stolnega kora", piše D. Cvetko (Zgodovina II, str. 278). Med kandidati za učiteljsko mesto leta 1806 moramo omeniti še Karla Hagenauerja iz Zagreba (prim. avtorjeve Tokove, str. 121), ki pa se pojavlja le v ekspedicijskem protokolu (5. 4. 1806: se mora podvreči preskušnji v figuralnem petju pri članih filharmonične družbe in v koralnem petju pri duhovnikih v stolnici, česar pa očitno ni storil, saj se pozneje v gradivu ne pojavlja več).
- ⁴² EP, št. 2149.
- ⁴³ 28. 9. 1807 se je Schwerdt kapitlju pritožil zaradi nemira na hodniku, ki vodi do njegovega stanovanja, in da "er in seinen Arbeiten und Instruierungen sehr beunruhigt und gestört werde" (ib., št. 2225).
- ⁴⁴ Ib., št. 2276. Sicer pa prinašajo zapiski v EP in ekspedicijskem protokolu nadaljnje nadrobnosti o delu glasbene šole, v katere se tu ne spuščamo. Omenimo naj samo, da je število učencev vse bolj naraščalo in da je zaradi tega Schwerdt 26. 7. 1808 ob podpori kapitlja zaprosil za pomočnika (ekspedicijski protokol, št. 1405, J. Höfler, Tokovi, ib.),

nadaljevale. Nekje v letu 1803 je umrl ali sodelovanje odpovedal Karel Wolf, tako da je stolnica ostala brez tenorista.⁴⁷ 1. februarja 1804 je Zazulova izstopila iz kora, na njeno mesto pa sta se javili sestra Marija in Ana Madona (Madonin) in bili 20. aprila tega leta tudi sprejeti.⁴⁸ Vendar sta 11. septembra službo v stolnici odložili in 1. novembra 1804 je Zazulova spet stopila v stolnično kapelo (kapitlju se je medtem namreč posrečilo, da ji je zvišal plačo na 100 letnih goldinarjev).⁴⁹ 1. aprila 1805 je, nezadovoljen s plačilom, službo odpovedal tudi stari altist Janez Rojc, na njegovo mesto pa je prišel Franc Ripphaus (Rippaus),⁵⁰ in konec tega leta je bilo po smrti starega Bettscheiderja zamenjano tudi mesto basista; prevzel ga je Jožef Went, substitut v dunajski dvorni kapeli, na podlagi prošnje, v kateri je navedel, da poje vse vrste cerkvene glasbe, igra violino, klavir in kitaro, sam komponira in poučuje deške pevce. Prošnji je priložil tudi potrdilo dunajskega dvornega kapelnika Antonia Salierija.⁵¹

Leta 1806 je stolnični pevski korpus končno začel dobivati trdnjšo podobo. Z Janezom Rojcem, ki se je po Bettscheiderjevi smrti sicer zaman potegoval za basista, je kapitelj 24. februarja zasedel že dalj časa prazno mesto tenorista.⁵² Tudi s sopranistko Zazulovo ni bilo večjih težav. Alt je pel Franc Ripphaus, bas pa Jožef Went. Pomembne spremembe so se tega leta zgodile pri instrumentalistih. Ko se je po šestih letih dela v stolnici Paolo Sandrini z dovoljenjem kapitlja za tri mesece podal v Prago, pa se ni vrnil, je za mesto prvega oboista zaprosil Matej (Matija) Babnik (Babnigg), glasbenik, ki zasluži vso pozornost zaradi nam že znanega kompozicijskega ustvarjanja.⁵³ Poučna je njegova nedatirana prošnja.⁵⁴ Iz nje izvemo, da se je glasbe učil na Dunaju, kjer so živeli njegovi starši. Obvladal je oboe, orgle, klarinet, klavir, flauto, violino in violo in pel tenor. V Ljubljani je bival že nekaj mesecev in pod Höllerjevim vodstvom občasno sodeloval na koru stolnice in cerkve sv. Jakoba. Službe si je želel tudi zato, ker se je po smrti staršev vrnil "v domovino k svojim prijateljem" (bil je torej bržčas le rojen v Ljubljani), da bi

do česar pa ni prišlo.

45 EP, št. 1419 (21. 11. 1803).

46 Ib., str. 449s.

47 Ib., št. 1383 (10. 10. 1803). Ostali pevci: sopranistka Zazulova, altist Rojc in basist Bettscheider.

48 Ib., št. 1430 (1. 2. 1804), 1443 (4. 4. 1804), seznam glasbenikov 1805, str. 449s. Peli sta obe, vsaka za 40 goldinarjev.

49 Ib., št. 1489 (11. 9. 1804 in akt v fasc. 366) in seznam glasbenikov 1805, ib. Odpoved je dala pranzaprav samo Marija Madona, tedaj že poročena Schanda, medtem ko je Ana na koru pela do začetka leta 1807, čeravno ne več kot redna članica kapele (prim. tudi ekspedicijski protokol, sub. 20. 4., 15. 4. in 31. 10. 1804). Leto kasneje je Zazulova dobila 140 goldinarjev na leto.

50 EP, št. 1592 (1. 4. 1805) in 1703 (18. 9. 1805).

51 Ib., št. 1719 (24. 12. 1805, prošnja) in 1720 (26. 12. 1805, kopija Salierijevega atestata), z akti v fasc. 366.

52 Ib., št. 1727 (30. 11. 1805, in akt v fasc. 366, prošnja za basista), št. 1778 (24. 2. 1806) in seznam glasbenikov 1806, ib., str. 597s.

53 Gl. D. Cvetko, Zgodovina II, str. 294ss in passim. Pripomniti moramo, da se Babnik v vseh dokumentih (kakor tudi na naslovnem listu ohranjene violinske sonate) dosledno imenuje kot Matej in ne Matija.

se tu dalje izpopolnjeval. Na Höllerjevo priporočilo je bil Babnik v stolnico sprejet 1. februarja 1806 in 11. marca 1806 provizorično nastavljen.⁵⁵ Vprašanje pa je, če je bilo njegovo znanje v oboi zadovoljivo. Že v prošnji je to točko dvomno formuliral ("Versteht Unterzeichneter die Oboe zu spielen, und wird sichs bestens angelegen sein lassen, sich noch mehr auf diesem Instrumente zu vervollkommen"), in istega 11. marca, ko so Babnika provizorično nastavili, je kapitelj naročil Höllerju, naj Sandrinija pozove nazaj iz Prage.⁵⁶ Sandrini se v Ljubljano sicer ni vrnil, ostalo pa je, da bi bil Babnik porabnejši na kakšnem drugem mestu v kapeli, kar se je pozneje tudi izkazalo. Velja pač, da so glasbeniki v skrbi za redni zaslužek sprejemali tudi takšne naloge, ki jim niso bili vselej kos.

Leti 1806 in 1807 sta prinesli nekaj sprememb tudi med violinisti. Po smrti Franca Skarnizla 12. maja 1806 je za mesto drugega violinista v stolnici zaprosil Jožef Koniček (Konitschek).⁵⁷ Enkrat spomladi ali poleti 1807 se je iz stolnice umaknil tudi Franc Ruffatti in tako kot njegov tovariš Sandrini odšel v Prago. Za njegovo mesto sta se avgusta tega leta potegovala Karel Ignac Krompholz (Krombolz), znan kot vodja Filharmonične družbe za leto 1804,⁵⁸ in Janez Ludvik Kral, domači učitelj, ki je že dve leti ob nedeljah in praznikih pomagal na koru z violino, kar mu je tudi omogočilo, da je na Höllerjevo in Schwerdtovo priporočilo 4. septembra 1807 prišel v stolnico.⁵⁹ Vendar je že 29. februarja 1808 umrl, tako da se je kapitelj 4. marca vendar moral odločiti za Krompholza.⁶⁰

Nadaljnje spremembe v stolničnem orkestru leta 1808 je povzročila smrt dolgoletnega oboista Jožefa Wagnerja. Za njegovo nasledstvo se je potegovalo več kandidatov, ki so že dalj časa čakali na priložnost, da bi dobili zaposlitev v stolnici. Med njimi sta bila tudi Anton Sevček (Seutschek) iz Celovca in štirinajstletni sin Vencija Fischerja iz Ljubljane, ki sta oba imela v rokah ugodno oceno vodje kora Höllerja. Razen tega sta se izpraznili mesti altista (Rippausa so 17. januarja 1808 odslovili) in kontrabasista (Avgustin Hirsch je 21. avgusta 1808 umrl); za zadnje mesto se je javil Janez Brandstätter iz Ljubljane, medtem ko za alt kandidata ni bilo. 28. avgusta je Höller ob Brandstätterjevi prošnji menil, da je trenutno

54 KAL, fasc. 366, št. 1734.

55 EP, št. 1735, 1767 (28. 2. 1806) in seznam glasbenikov 1806, ib.

56 Ib., št. 1804, in pismo v ekspedicijskem protokolu 11. 3. 1806. Sicer pa je o njegovi provizorični nastavitvi kapitelj menil, "dass diesser Babnigg nur noch ein Lehrling seye, folglich bis zu seiner Vervollkommnung wenig von ihm zu erwarten stehe" (Ekspedicijski protokol, sub. 28. 2. 1806).

57 Ib., št. 1856 (4. 8. 1806) in prošnja v fasc. 366. To je tisti Koniček, ki ga v stolnici srečamo že leta 1794, ko jo je zapustil (prim Tokove, str. 86; tu zapisan kot "Koviček"). Tudi kandidat sam pravi v prošnji, da je v stolnici že igral pred štirinajstimi leti sedem let. Gl. še dalje ib., št. 1858 in 1865 (reverz ob sprejemu v službo 20. 8. 1806).

58 Ib., št. 154 (12. 8. 1807), D. Cvetko, Zgodovina II, str. 96. Franc Ruffatti je bil sin Antonija Ruffattija in je igral v stolnici za očeta, ko se je le-ta 24. 2. 1806 v želji, da gre igrat na Dunaj ali v Würzburg, odpovedal stolnični službi (Ekspedicijski protokol, sub. 24. 2. 1806).

59 Ib., št. 2156 (15. 8. 1807), 2157 in 2196.

60 Seznam glasbenikov 1808, ib., str. 7258.

61 EP, št. 2482 (28. 8. 1808), 2489 (10. 9. 1808) ter akta v fasc. 366.

važnejša zasedba alta kot kontrabasa, in 10. septembra 1808 kapitlju predlagal, naj bi Sevčka in Fischerjevega sina dali na mesti obeh oboistov, Mateja Babnika (ki si je 5. julija prizadeval, da sede za violinski pult) pa prestavili na mesto altista.⁶¹ S Sevčkom in Babnikom se je tako tudi zgodilo, medtem ko sta druga oboa in kontrabas ostala vakantna. Končno so 1. decembra na mesto prvega violinista, ki ga je izpraznil Ignac Krompholz, postavili Emerika Schreiberja iz Gorice.⁶²

V začetku leta 1809 so kapelo ljubljanske stolnice sestavljali tile glasbeniki: Höller kot organist in vodja kora, pevci Zazulova (sopran), Babnik (alt), Rojc (tenor), Schwerdt kot basist in učitelj glasbe, violinisti Schreiber, Schwerdtner, Koniček in Schedwy, oboist Sevček in hornista Moritza oče in sin.⁶³ Če izvzamemo Schedwyjevo smrt 10. avgusta, je stolnični orkester ostal v tej zasedbi vse do konca leta. Ponovno pa so nastopile težave z že dalj časa bolešno sopranistko. Že maja 1808 je Zazulova dobila dovoljenje kapitlja, da zaradi bolezenskih napadov gre za en mesec domov v Idrijo,⁶⁴ 1. februarja 1809 pa je morala končno stolnico zapustiti. Za njeno mesto je zaprosila Klara Ruffatti, hči nekdanjega stolničnega violinista Antona. V svoji vlogi je navedla, da je že precej časa pela v stolnici, in da živi njena mati s še tremi nedoraslimi otroki v veliki revščini; kapitlju jo je priporočil tudi Höller.⁶⁵ Vendar zadeva ni bila tako preprosta. Kanonike je namreč zavezovala odredba dvora z dne 19. decembra 1806, ki je prepovedovala ženskim osebam, če niso bile v najožjem sorodstvu z vodji korov ali učitelji, peti na cerkvenih korih. Če so se tej odredbi pri Zazulovi mogli izogniti, pa bi zdaj z novo sopranistko nastopile velike nevšečnosti. Na seji kapitlja 20. marca 1809⁶⁶ so bila mnenja deljena in prišlo je celo do predloga, da se mesto sopranistke zasede z nekaj šolarji, ki bi zahtevali le majhne denarne nagrade. 7. aprila se je v tej zvezi oglasil tudi Schwerdt in kanonikom predlagal, naj se plača sopranistke razdeli med štiri deške pevce, pri čemer si je svojo zamisel, verjetno ne brez zgledovanja pri pomembnih srednjeevropskih cerkvenih kapelah, predstavljal kot "eine Stiftung für Sängerknaben".⁶⁷ A tudi s tem ni bilo nič, zakaj Schwerdt kljub dveletnemu poučevanju ni mogel stolnici ponuditi niti enega samega deškega pevcu, ki bi bil dovolj uvežban, da nadomesti Zazulovo; zaradi tega ga je kapitelj na seji 10. aprila posebej vzel v precep.⁶⁸ Tako je kanonikom ostalo samo to, da se

Babnikova prošnja s 5. 7. št. 2445. Za Fischerjevega sina gl. tu št. 2405, 2406, 2465, 2527, za Sevčka št. 2470, 2472, 2481 (25. 8. 1808, potrdilo iz Celovca, ki sta poleg cerkvenih oblasti sestavila in podpisala tudi Andrej Scherzer, direktor, in Janez Holešnik, član Filharmonične družbe v Celovcu) in 2521 (20. 9. 1808: revers ob sprejemu v stolnično kapelo), vse z ustreznimi akti v fasc. 366.

⁶² EP, št. 2562, 2563 in 2570.

⁶³ Ib., str. 787s.

⁶⁴ EP, št. 2424.

⁶⁵ Ib., št. 2604 in 2615, z akti v fasc. 366.

⁶⁶ EP, št. 2624 in 2625 in akt v fasc. 366 (tu je tudi opozorilo na dejstvo, da je Ruffattijeva še zelo mlada).

⁶⁷ Ib., št. 2622, in akt v fasc. 366.

⁶⁸ Ib., št. 2632.

⁶⁹ Ib., št. 2678 in 2679.

⁷⁰ Ib., št. 2670.

s posebno prošnjo obrnejo na deželni urad, pri tem pa jih je podprl tudi škof.⁶⁹ 6. maja 1809 je deželni urad privolil, da se Klara Ruffatti zaradi omenjenih razlogov - ker je hči in sestra bivših stolničnih glasbenikov in iz usmiljenja do njene uboge matere in malih sirot - lahko izjemoma sprejme na stolnični kor, ni pa kajpak pozabil ošvrkniti tudi Schwerdta zaradi neučinkovitosti njegove šole.⁷⁰ S tem je Ruffattijeva kljub vsemu prišla v stolno kapelo za stalno sopranistko.

Vendar časi za stolnično glasbeno kapelo niso bili ugodni. Prvo leto francoske okupacije je deželo v gmotnem pogledu izčrpavalo in stolnica je le z velikimi napori ohranjevala kapital, namenjen glasbi. Videli smo, da sta morali mesti drugega oboista in kontrabasista ostati kljub primernim kandidatom prazni. Dokončni udarec je kapela doživela v začetku novega leta. 5. januarja 1810 je bil odpuščen celotni orkester in tri dni zatem je Höller prikazal kapitlju, kaj se lahko v novih razmerah napravi na stolničnem koru;⁷¹ po njegovem mnenju bi bilo najbolje, če bi poleg potrebnega organista in vodje kora zadržal tiste štiri pevce, ki so do zdaj peli v stolnici. 16. januarja 1810 je kapitlju sporočil še, da pevci soglašajo s tem, da imajo 100 goldinarjev letne plače, tudi Schwerdt, ki je dan pred tem želel imeti vsaj 200 goldinarjev.⁷² To je seveda pomenilo tudi konec poltretje leto delujoče javne glasbene šole.⁷³

DODATEK

Določila deželnega urada za ustanovitev javne glasbene šole pri stolnici v Ljubljani z dne 20. januarja 1806 (Kapiteljski arhiv Ljubljana, Ekshibicijski protokol VIIIa, št. 1742)

- A. der ständische Beitrag jährlich 450 fl wird bewilliget.
- B. sobald die Kirche die ausgewisene Ersparung von 320 fl erreicht, haben die Stände jährlich nur 350 fl beizutragen.
- C. die Stände müssen jährlich 100 fl auf das bestmögliche verzinlich anlegen, und mit Zuschlagung des Interesse immer so fortfahren, bis sie ein Kapital von 10,000 fl beisammen haben.
- D. diesses Kapital der 10,000 fl überreichen sie dann der Kirche.
- E. und hören auf, etwas beizutragen.
- F. 220 fl werden hinreichen, die Instrumenten und Musikalien zu bestreiten.

⁷¹ Ib., št. 2683.

⁷² Ib., št. 2684 in 2687, in akt v fasc. 366.

⁷³ Razmere v ljubljanski stolnici med francosko okupacijo opisuje pismo kapitularnega konsistorija generalnemu guberniju z dne 24. 11. 1814 v NŠAL, fasc. 42 (št. 42/886 17). Čeravno ni mogoče reči, da je odpustitev orkestra pomenila tudi dejanski konec vokalno-instrumentalne glasbe v stolnici, saj so še vedno lahko za manjše denarje za posebne priložnosti najemali orkestrske glasbenike, ki jih je bilo v Ljubljani najbrž dovolj, je akt 5. januarja 1810 pomenil konec instrumentalnega korpusa ljubljanske stolnične kapele, ki ga tudi po umiku Francozov ni bilo več mogoče obnoviti. Leta 1813 so v stolnici peli Janez Rojc, Anton Babnik (Matejev brat) ter neki Sandbichler, Weiss in Hechel (NŠAL, fasc. 4). Schwerdta ni bilo več med njimi.

- G. auch etwas zu kleinen Renumerationen zu verwenden.
- H. Noch kann sich ein weiterer Ersparungs-Weg öffnen, wenn die Musikkündigen Jünglinge in das Priester-Haus eintreten sollten.
- I. die Landesfürstlichen Stipendien werden caeteris paribus denenjenigen studirenden Jünglingen verliehen, welche in der Musik Fortschritte machen.
- K. mit der Stipendien-Vertheilung sollen die Stände und das Kapitel gleichmässig zu Werke gehen.
- L. auch der Fürsterzbischof, der Stadt-Magistrat, und die gesammten Studien-Direcktionen das nämliche beobachten.
- M. der Musicklehrer soll durch Zeitungen vorgeladen werden.
- N. Es soll sich an den Herzoglich-Auerspergischen Inspektor Webers verwendet werden, damit er ein taugliches Subject auffinde.
- O. man behält sich aber ausdrücklich vor, falls ein hierher rei(c)hender Kandidat nicht angenommen würde, man keinerlei für die Reise-Spesen haften wolle.
- P. der Kandidat muss von den Kunstverständigen, und vornämlich von den musickkündigen Gliedern der philharmonischen Gesellschaft geprüfet - und nach der Mehrheit ihrer Suffragien ausgehoben werden.
- Q. die vorzüglichste Eigenschaft, die man vom Kandidaten fodert, ist eine gute Bassstimme.
- R. nicht minder nothwendig wird des seyn, dass die Fähigkeit des Unterrichts im figural und Choral-Gesange, im Orgel, Klavier, und Saitenspiele, und die systematische Kenntniss der Blasinstrumente besitze.
- S. er soll annehmbare Zeignisse seiner moralischen Handlungsart beibringen.
- T. man macht ihm zur Pflicht, tagtäglich bei dem Konventamte erscheinen, wie nicht minder allen Kirchen-Verrichtungen ohne Ausnahm, die seine Gegenwart **fordern** beizuwohnen und alle Pfarrs-Kondukte zu begleiten, auch allen Prozessionen beizuwohnen.
- U. In belang des öffentlich unentgeltlichen Unterrichts muss derselbe für die Figuralmusik aller Art Wochentlich 4. mal, jedesmal zu 2 Stunden lang - und immer ohne Beirung des Kirchendienstes, oder der gymnasial Schulstunden geschehen, und die Schüler vorläufig darüber verständigt werden.
- W. alle Dienstage und Donnerstage soll um 2 Uhr nachmittag der öffentlich unentgeltliche Unterricht im Choralgesange gegeben werden.
- X. jegliches Semester, das heisst, vor Ostern, und vor Maria-Geburt, soll er nach Art des Gymnasiums über den Fortgang seiner Schüler öffentliche Prüfungen abhalten.
- Y. dann aber wehrender Vakanzzzeit, wie die Gymnasial-Lehrer von allem öffentlichen, oder unentgeltlichen Unterrichte enthoben seyn.
- Z. wie ihm dann auch die gymnasial sogenannten Weßnacht, Karneval, Ostern, und Pfingst-Ferien gleichfalls zustatten kommen.
- 1. sein fixirter Jahrsgehalt besteht in 400 fl.
- 2. es wird ihm eine unentgeltliche geräumige Wohnung im Fürsterzbischöflichen Alumnatsgebäude angewiesen.
- 3. unbeschadet der kirchlichen Verrichtungen, und ausgewiesenen öffentlichen Lehrstunden - steht ihm übrigens bei öffentlichen, oder privaten Musick-Unterhaltungen, wie auch vom Privat-Unterrichte aller Erwerb offen und unbenommen.
- 4. die löbl. Verordnete Stelle räumt ihm über vorhergegangene Anmeldung und auf seine Spesen zwen Abende im Jahr ein, an denen er im ständischen Redouten-Saale musickalische Accademien zu seinen Vortheil geben kann.

SUMMARY

The article deals with the Ljubljana cathedral music chapel during the 1800-1810 years. During that time the "Musikkapelle" was of the following composition: four violinists, two oboists, two hornists, four singers (a soprano, an alto, a tenor, a bass), organist, and double-bass player. Throughout this period the post of the organist was held by the composer Anton Höller, of Neunkirchen, Lower Austria (in the music chapel from 1800 until his death in 1826), who had in 1802, assumed the leading of the chorus. Among foreign members of the chapel were, for a certain period, also the violinist Moriz Spring, from Regensburg, and the bass Joseph Went, from Vienna. Following years of attempts made by the cathedral and the Philharmonic Society in Ljubljana there was in 1806 founded - at the Cathedral - a public musical school (the first of its kind in Slovenia), which had a teacher for figural and choral singing, piano, organ, strings and other instruments, who was at the same time the bass in the cathedral chapel. The school started with its work in the middle of 1807 and continued until the end of 1809, when it was for financial restrictive reasons closed down. Its teacher was the bass and the composer Leopold Ferdinand Schwerdt, from Weinsdorf in Lower Austria. Among other of the chapel worthy of mention was, since 1806, the young oboist and singer Matej Babnik (Babnigg), the author of a violin sonata that has been preserved. Because of reductions in available financial means during the time of the French occupation of the land, the complete orchestra was in the beginning of 1810 dismissed from service. The music chapel consisted now simply of organist and four singers. Also when the land had passed into the Austrian Empire (1814), the music chapel - because of the demands made by clergy - remained in this small cast. The cathedral orchestra was never set up again.